

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 20. decembra 2017*

„Predhodno odločanje – Skupni regulativni okvir za elektronska komunikacijska omrežja in storitve – Direktiva 2002/21/ES – Člena 8 in 16 – Direktiva 2002/19/ES – Člena 8 in 13 – Operater, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo – Nadzor cen – Obveznosti, ki jih naložijo nacionalni regulativni organi – Obveznost stroškovne naravnosti cen – Določitev cen storitev na raven, ki je nižja od stroškov, ki so nastali zadevnemu operaterju za opravljanje storitev zaključevanja govornih klicev v mobilnih omrežjih – Listina Evropske unije o temeljnih pravicah – Člen 16 – Svoboda gospodarske pobude – Sorazmernost“

V zadevi C-277/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska) z odločbo z dne 21. januarja 2016, ki je na Sodišče prispela 17. maja 2016, v postopku

Polkomtel sp. z o.o.

proti

Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej,

ob udeležbi

Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, K. Lenaerts, predsednik Sodišča v funkciji sodnika drugega senata, A. Rosas, sodnik, C. Toader, sodnica, in E. Jarašiūnas (poročevalec), sodnik,

generalni pravobranilec: E. Tanchev,

sodni tajnik: R. Schiano, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. maja 2017,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Polkomtel sp. z o.o. E. Barembruch, radca prawny,
- za Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej L. Ochniewicz in D. Dziedzic-Chojnacka, radcowie prawni,

* Jezik postopka: poljščina.

- za poljsko vlado B. Majczyna, D. Lutostańska in K. Wilimborek-Makulska, agenti,
- za italijansko vlado G. Palmieri, agent, skupaj s P. Gentilijem, avvocato dello Stato,
- za nizozemsko vlado M. Bulterman in J. Langer, agenta,
- za Evropsko komisijo G. Braun, J. Hottiaux in L. Nicolae, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 26. julija 2017
izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 8(4) in člena 13 Direktive 2002/19/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o dostopu do elektronskih komunikacijskih omrežij in pripadajočih naprav ter o njihovem medomrežnem povezovanju (Direktiva o dostopu) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 29, str. 323).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Polkomtel sp. z o.o. in Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (predsednik urada za elektronske komunikacije, Poljska, v nadaljevanju: predsednik UKE) glede odločbe, jo je zadnji sprejel in s katero je določil ceno za zaključevanje govornih klicev v javnem mobilnem omrežju družbe Polkomtel.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2002/21/ES

- 3 Člena 6 in 7 Direktive Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (Okvirna direktiva) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 13, zvezek 29, str. 349, v nadaljevanju: Okvirna direktiva) določata mehanizme posvetovanja in preglednosti ter postopek konsolidacije notranjega trga za elektronske komunikacije.
- 4 Člen 8 Okvirne direktive opredeljuje politične cilje in regulativna načela, katerih spoštovanje zagotavljajo nacionalni regulativni organi (v nadaljevanju: NRO). Ta člen določa:

„1. Države članice zagotovijo, da [NRO] pri opravljanju regulativnih nalog, opredeljenih v tej direktivi in v posebnih direktivah, sprejmejo vse primerne ukrepe za doseg ciljev iz odstavkov 2, 3 in 4. Taki ukrepi naj bodo sorazmerni s temi cilji.

[...]

2. [NRO] podpirajo [spodbujajo] konkurenco pri zagotavljanju elektronskih komunikacijskih omrežij, elektronskih komunikacijskih storitev in pripadajočih naprav ter storitev med drugim tako, da:

- (a) poskrbijo, da uporabniki, vključno z uporabniki invalidi, v celoti izkoristijo ugodnosti v smislu izbire, cene in kakovosti;
- (b) zagotovijo, da v sektorju elektronskih komunikacij ni izkrivljanja ali omejevanja konkurence;

[...]

4. [NRO] podpirajo interese državljanov Evropske unije [...]

[...]“

5 Člen 14 te direktive, naslovljen „Podjetja s pomembno tržno močjo“, določa merila, na podlagi katerih lahko NRO štejejo, da ima zadevni operater pomembno tržno moč.

6 Člen 16 navedene direktive, naslovljen „Postopek analize trga“, določa:

„1. [NRO] čimprej po sprejetju priporočila ali njegove morebitne dopolnitve izvedejo analizo upoštevni trgov, pri čemer dosledno upoštevajo smernice. Države članice zagotovijo, da se analiza, kjer je to primerno, izvede v sodelovanju z nacionalnimi organi za konkurenco.

2. Kadar se od [NRO] [...] po členu 7 ali 8 Direktive [o dostopu] zahteva, da odloči, ali je treba za podjetje uvesti, ohraniti, spremeniti ali preklicati obveznosti, organ na podlagi svoje analize trga iz odstavka 1 tega člena odloči, ali na upoštevni trgu vlada dejanska konkurenca.

[...]

4. Če [NRO] ugotovi, da na upoštevni trgu ni dejanske konkurence, opredeli podjetja s pomembno tržno močjo na tem trgu v skladu s členom 14 in tem podjetjem naloži ustrezne posebne regulativne obveznosti iz odstavka 2 tega člena ali ohrani ali spremeni take obveznosti, kjer že obstajajo.

[...]“

7 Člen 19 iste direktive, naslovljen „Postopki usklajevanja“, v odstavku 1 določa:

„Kadar Komisija v skladu s postopkom iz člena 22(2) izda državam članicam priporočila o usklajeni uporabi določb iz te direktive in posebnih direktiv za nadaljnje doseganje ciljev iz člena 8, države članice zagotovijo, da [NRO] pri opravljanju svojih nalog ta priporočila dosledno upoštevajo. Kadar se [NRO] odloči, da priporočila ne bo upošteval, o tem obvesti Komisijo z navedbo razlogov za svoje stališče.“

Direktiva o dostopu

8 V uvodnih izjavah 15 in 20 Direktive o dostopu je navedeno:

„(15) Naložitev posebne obveznosti podjetju s pomembno tržno močjo ne zahteva dodatne tržne analize, temveč utemeljitev, da je zadevna obveznost primerna in sorazmerna glede na naravo ugotovljenega problema.

[...]

(20) Cenovni nadzor utegne biti potreben, kadar tržna analiza pokaže, da je na določenem trgu konkurenca neučinkovita. Regulativni poseg je lahko sorazmerno blag, primerljiv na primer z obveznostjo o primernosti cen [določitve razumne cene] za izbiro obratovalca [operaterja], [...] lahko pa je bolj temeljit in primerljiv na primer z obveznostjo stroškovne naravnosti cen za zagotovitev popolne upravičenosti teh cen, kadar konkurenca ni dovolj močna, da bi preprečila oblikovanje previsokih cen. Zlasti obratovalci [operaterji] s pomembno tržno močjo naj preprečijo razkorak cen, pri čemer razlika med njihovimi maloprodajnimi cenami in cenami za medomrežno povezovanje, ki se zaračunavajo konkurentom, ki zagotavljajo podobne storitve na

maloprodajni ravni, ni primerna za zagotovitev trajnostne konkurence. Kadar [NRO] izračuna stroške, ki nastanejo pri uvedbi storitve, določene po tej direktivi, je primerno predvideti ustrezno donosnost vloženega kapitala, vključno z ustreznimi stroški dela in gradnje, pri čemer se naredi popravek vrednosti kapitala, kadar je to potrebno, da bi se odražala tekoče vrednotenje sredstev in učinkovitost operacij. Metoda pokrivanja stroškov naj bo v skladu z okoliščinami, pri čemer se upošteva potreba po pospeševanju [gospodarske] učinkovitosti in trajnostne konkurence ter doseganju čim večjih ugodnosti za potrošnika.“

- 9 Člen 8 te direktive, naslovljen „Naložitev, sprememba ali preklic obveznosti“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so [NRO] pooblaščen za naložitev obveznosti, ki so opredeljene v členih 9 do 13.

2. Če je obratovalec [operator] na podlagi analize trga, ki je bila opravljena v skladu s členom 16 [Okvirne direktive], določen kot obratovalec [operator] s pomembno tržno močjo na določenem trgu, mu [NRO] naložijo, kot je to primerno, obveznosti iz členov [od] 9 do 13 te direktive.

[...]

4. Obveznosti, naložene v skladu s tem členom, morajo temeljiti na naravi ugotovljenega problema, biti sorazmerne in utemeljene glede na cilje, ki so določeni v členu 8 [Okvirne direktive]. Take obveznosti se naložijo samo po posvetovanju v skladu s členoma 6 in 7 prej omenjene direktive.

[...]“

- 10 Člen 13 navedene direktive, naslovljen „Obveznost cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva“, določa:

„1. [NRO] lahko v primerih, kadar analiza trga pokaže, da pomanjkanje učinkovite konkurence pomeni, da utegne zadevni operator zadržati cene na previsoki ravni ali uporabiti razkorak cen v škodo končnih uporabnikov, v skladu z določbami člena 8 naloži obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in cenovnim nadzorom, vključno z obveznostmi za stroškovno naravnost cen in obveznostmi glede sistemov stroškovnega računovodstva, da se zagotovijo določene vrste medomrežnega povezovanja in/ali dostopa. [NRO] upoštevajo naložbe obratovalca [operatorja] in mu zagotovijo primerno stopnjo donosnosti naložbe za ustrezno vložena sredstva, pri čemer se upoštevajo s tem povezana tveganja.

2. [NRO] zagotovijo, da sta vsak predpisani mehanizem pokrivanja stroškov ali metodologija določanja cen namenjena pospeševanju [gospodarske] učinkovitosti in trajnostne konkurence ter da čim bolj koristita porabniku. Pri tem lahko [NRO] upoštevajo tudi cene, ki so na voljo na primerljivih konkurenčnih trgih.

3. Kadar mora obratovalec [operator] pri svojih cenah upoštevati stroškovno naravnost, mora zadevni obratovalec [operator] dokazati, da so cene izračunane iz stroškov, vključno iz primerne stopnje donosnosti naložbe. Za izračunavanje stroškov učinkovitega opravljanja storitev lahko [NRO] uporabljajo metode stroškovnega računovodstva, ki so neodvisne [drugačne] od tistih, ki jih uporablja podjetje. [NRO] lahko zahtevajo od obratovalca [operatorja], da jim popolnoma utemelji svoje cene in lahko po potrebi zahtevajo prilagoditev cen.

[...]“

Priporočilo 2009/396/ES

- 11 V točki 1 Priporočila Komisije z dne 7. maja 2009 o regulaciji cen zaključevanja klicev v fiksni in mobilni omrežji EU (UL 2009, L 124, str. 67) je navedeno:

„Kadar [NRO] v skladu s členom 13 Direktive [o dostopu] operaterjem, ki jih NRO na podlagi tržne analize, izvedene v skladu s členom 16 [Okvirne] [d]irektive, štejejo za operaterje s pomembno tržno močjo na trgih veleprodajnega zaključevanja govornih klicev v posameznih javnih telefonskih omrežjih (v nadaljnjem besedilu: trgi zaključevanja klicev v fiksni in mobilni omrežji), naložijo obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, bi morali NRO določiti cene zaključevanja klicev, ki temeljijo na stroških učinkovitega operaterja. To pomeni, da bi bile te cene tudi simetrične. [...]“

Poljsko pravo

- 12 Člen 39 ustawa Prawo telekomunikacyjnej (zakon o telekomunikacijah) z dne 16. julija 2004 (Dz. U. št. 171, pozicija 1800) v različici, ki se uporablja v sporu o glavni stvari (v nadaljevanju: zakon o telekomunikacijah) določa:

„1. Predsednik UKE lahko pod pogoji, navedenimi v členu 24(2)(a), operaterju s pomembno tržno močjo z odločbo naloži obveznost:

1. izračunati upravičene stroške storitve dostopa do telekomunikacijskih omrežij (z obrazložitvijo načina izračuna stroškov), ki jih ta mora uporabiti na podlagi določb uredbe iz člena 51, v skladu z opisom izračuna stroškov, ki ga določi predsednik UKE,

2. uporabiti cene dostopa, v katere je vključeno pokrivanje upravičenih stroškov operaterja.

2. Operater, ki mu je naložena obveznost iz odstavka 1, na zahtevo predsednika UKE predloži podrobno utemeljitev zneska cen, določenega na podlagi upravičenih stroškov.

[...]

4. Če:

[...]

3. subjekt, pristojen za izvedbo revizije, iz člena 53(5) izda negativno mnenje ali mnenje s pridržkom,

4. je ugotovljeno razhajanje med zneskom cen, ki ga določi operater, in zneskom cen, ki ga določi predsednik UKE v skladu z odstavkom 3,

predsednik UKE določi znesek cen dostopa do telekomunikacijskih omrežij ali njihovo najvišjo oziroma najnižjo raven z uporabo metod iz točke 2 odstavka 3. Navedene cene so določene z ločeno odločbo.

5. Predsednik UKE ob upoštevanju pokrivanja upravičenih stroškov določi cene dostopa do telekomunikacijskih omrežij tako, da pospešuje gospodarsko učinkovitost, trajnostno konkurenco in to, da se za končnega uporabnika čim bolj povečajo koristi.“

- 13 Člen 40 zakona o telekomunikacijah določa:

„1. Predsednik UKE lahko pod pogoji, navedenimi v členu 24, točka 2(a), operaterju s pomembno tržno močjo z odločbo naloži obveznost, da cene za dostop do telekomunikacijskih omrežij določi na podlagi stroškov, ki so mu nastali.

2. Operater, ki mu je bila naložena v odstavku 1 navedena obveznost, predsedniku UKE predloži utemeljitev višine cen, določenih na podlagi stroškov, ki so mu nastali.

3. Pri presoji, ali je znesek cen, ki jih je določil operater iz odstavka 1, utemeljen, lahko predsednik UKE upošteva znesek cen ali metode za njihovo določitev na primerljivih konkurenčnih trgih ali druge načine za presojo utemeljenosti zneska teh cen.

4. Če se na podlagi presoje iz odstavka 3 ugotovi, da je znesek cen, ki jih določi operater, neustrezen, predsednik UKE določi znesek cen oziroma njihovo najvišjo ali najnižjo raven z uporabo metod iz odstavka 3, pri čemer upošteva pospeševanje gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence ter doseganje čim večjih koristi za končne uporabnike. Cene so določene z ločeno odločbo [...].“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 14 Predsednik UKE je z odločbo z dne 19. julija 2006 družbo Polkomtel določil za operaterja s pomembno tržno močjo na trgu za storitve zaključevanja govornih klicev v njegovem mobilnem omrežju in ji med drugim naložil obveznost določitve njenih cen dostopa do telekomunikacijskega omrežja na podlagi stroškov, ki tej družbi nastanejo za zagotavljanje teh storitev.
- 15 Družba Polkomtel je pri izvajanju te obveznosti predsedniku UKE predložila elemente, s katerimi je utemeljila znesek cen za zaključevanje govornih klicev v svojem mobilnem omrežju. Predsednik UKE je menil, da je ta znesek nepravilen in je sprožil postopek za preučitev navedenih cen in njihovo prilagoditev. Predsednik UKE je najprej poudaril, da so stroški, ki družbi Polkomtel dejansko nastanejo za zagotavljanje storitev zaključevanja klicev v mobilnem omrežju, 0,1690 poljskih zlotov (PLN) (približno 0,0398 EUR) na minuto ter nato odločil, da se te cene v skladu s členom 40 zakona o telekomunikacijah spremenijo zaradi pospeševanja gospodarske učinkovitosti, trajnostne konkurence in doseganja čim večjih koristi za končnega uporabnika. Navedene cene je določil na podlagi povprečja cen zaključevanja klicev v mobilnem omrežju, določenih za prvotne operaterje, ki opravljajo svojo dejavnost na poljskem trgu mobilne telefonije, pri čemer je zlasti upošteval dejstvo, da ti opravljajo svojo dejavnost na istem trgu, da imajo primerljive tržne deleže, da imajo iste ponudnike infrastrukture in da imajo enake stroške za najem vodov.
- 16 Predsednik UKE je tako z odločbo z dne 9. decembra 2009, sprejeto na podlagi člena 40 zakona o telekomunikacijah, določil ceno zaključevanja klicev na mobilnem omrežju družbe Polkomtel, ki je bila 0,1677 PLN (približno 0,0395 EUR) na minuto. Predsednik UKE je s to odločbo družbi Polkomtel naložil tudi obveznost, da mu letno sporoča elemente, s katerimi utemeljuje cene zaključevanja klicev na svojem mobilnem omrežju, izračunane na podlagi stroškov, ki nastanejo za opravljanje te storitve.
- 17 Zoper odločbo predsednika UKE z dne 9. decembra 2009 je to podjetje vložilo tožbo pri Sąd Okręgowy w Warszawie (okrožno sodišče v Varšavi, Poljska). To sodišče je to odločbo spremenilo s sodbo z dne 27. maja 2013 in določilo znesek cene zaključevanja klicev v mobilnem omrežju družbe Polkomtel, ki je bil 0,1690 PLN (približno 0,0398 EUR) na minuto, z obrazložitvijo, da če je podjetju, ki je določeno kot podjetje s pomembno tržno močjo, naložena obveznost določitve njegovih cen zaključevanja klicev v mobilnem omrežju na podlagi stroškov, predsedniku UKE ni dovoljeno spremeniti cen, ki mu jih je to podjetje predložilo, in določiti njihov znesek na raven, ki je nižja od dejanskih stroškov opravljanja te storitve.
- 18 Družba Polkomtel in predsednik UKE sta se zoper to sodbo pritožila pri Sąd Apelacyjny w Warszawie (pritožbeno sodišče v Varšavi, Poljska). To sodišče je s sodbo z dne 7. maja 2014 ugodilo pritožbi predsednika UKE, spremenilo izpodbijano sodbo in zavrnilo tožbo družbe Polkomtel. Navedeno sodišče je poleg tega razsodilo, da je obveznost, da se predsedniku UKE letno sporočajo elementi, s katerimi se utemeljuje znesek cen za zaključevanje klicev v mobilnem omrežju na podlagi stroškov, nezakonita.

- 19 Družba Polkomtel je zoper sodbo Sąd Apelacyjny w Warszawie (pritožbeno sodišče v Varšavi) vložila kasacijsko pritožbo pri predložitvenem sodišču, to je Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče, Poljska).
- 20 Zadnjenavedeno se sprašuje o tem, kako je treba razlagati člena 8 in 13 Direktive o dostopu. Prvič, želi izvedeti, ali lahko NRO na podlagi tega člena 13(3) preveri zgolj stroške, ki jih operater, določen kot operater s pomembno tržno močjo, pripiše zadevnim storitvam, ali pa sme tudi nadzorovati, ali so ti stroški gospodarsko utemeljeni. Zlasti se glede drugega stavka tega odstavka 3 sprašuje, ali lahko NRO preveri znesek stroškov zgolj v omejenem obsegu oziroma ali lahko ta tudi ob sklicevanju na povprečno dejansko ceno na trgu spremeni znesek določenih cen. V tem okviru izraža dvome o tem, da je razlaga navedenega člena 13, s katero je izključena zadnjenavedena možnost, v skladu s členom 8(4) te iste direktive.
- 21 Predložitveno sodišče v zvezi s tem navaja, da družba Polkomtel trdi, da člen 40 zakona o telekomunikacijah operaterju dopušča, da pri izračunu svojih cen upošteva celoto stroškov, povezanih z opravljanjem storitve, ki jo zajema obveznost stroškovne naravnosti cen. To podjetje meni, da NRO ne sme uporabiti meril učinkovitosti in trajnostne konkurence ter se mora omejiti na upoštevanje stroškov, ki so dejansko povezani z opravljanjem storitve, ki jo zajema navedena obveznost, tako da ne sme zneska cen določiti na raven, ki je nižja od dejansko nastalih stroškov.
- 22 Vendar predložitveno sodišče meni, da člen 40 zakona o telekomunikacijah kljub razliki med stroški, navedenimi v členih 39 in 40 tega zakona, ne omejuje pristojnosti NRO zgolj na preverjanje stroškov, ki jih je zadevni operater upošteval za določitev cene, in dopušča, da se znesek cene določi na raven, ki je nižja od ravni stroškov, ki so nastali zadevnemu operaterju. Po njegovem mnenju bi taka razlaga prispevala k uresničevanju ciljev, ki jim sledita zakonodajalca Unije in Poljske ter ki so pospeševanje gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence ter doseganje čim večjih koristi za končnega uporabnika.
- 23 Drugič, predložitveno sodišče navaja vprašanje, ali je treba člen 8(4) in člen 13(3) Direktive o dostopu v povezavi s členom 16 Listine o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) razlagati tako, da lahko NRO operaterju naloži obveznost, da mu letno sporoča elemente, s katerimi utemeljuje cene, določene na podlagi stroškov.
- 24 Navedeno sodišče v zvezi s tem navaja, da daje prednost „funkcionalni razlagi“ člena 40(2) zakona o telekomunikacijah, ki ne določa, kako pogosto mora operater izpolniti obveznost utemeljitve zneska cen, določenih na podlagi stroškov. Po mnenju predložitvenega sodišča bi bilo mogoče iz tega člena sklepati, da lahko NRO določi rok, v katerem mora operater to obveznost izpolniti, če bi se z določitvijo takega roka zagotavljala minimalna raven pravne varnosti glede pogostosti morebitnih sprememb zneska cen, ki se uporabljajo, če bi bil tak rok sorazmeren in če bi prispeval tudi k zagotavljanju preglednosti dejanj NRO. Predložitveno sodišče se tudi sprašuje, ali je taka razlaga določbe nacionalnega prava v skladu s členom 13(3) Direktive o dostopu.
- 25 Tretjič, predložitveno sodišče želi izvedeti, ali je treba člen 13(3) Direktive o dostopu v povezavi s členom 16 Listine razlagati tako, da lahko NRO od operaterja, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo, zahteva, da prilagodi cene takrat, kadar ta operater zaračunava cene, ki jih je določil samostojno, in tudi takrat, kadar zaračunava cene, ki jih je predhodno določil ta organ. Predložitveno sodišče ugotavlja, da ti dvomi izhajajo iz poljske jezikovne različice člena 13(3) Direktive o dostopu, v skladu s katero lahko NRO od podjetja zahtevajo, da jim popolnoma utemelji „zaračunane cene“, in lahko po potrebi zahtevajo prilagoditev cen, kar bi pomenilo, da lahko NRO od operaterja zahteva, da prilagodi raven navedenih cen, le če je ta že zaračunaval cene, ki jih je izračunal.

26 V teh okoliščinah je Sąd Najwyższy (vrhovno sodišče) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali je treba člen 8(4) v povezavi s členom 13 Direktive o dostopu v začetni različici razlagati tako, da je [NRO], kadar operaterju s pomembno tržno močjo naloži obveznost stroškovnega oblikovanja cen, zaradi pospeševanja gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence pooblaščen, da ceno za storitev, ki jo zajema ta obveznost, določi na raven, ki je nižja od stroškov, ki so nastali operaterju za opravljanje storitve, ki jih je preveril [NRO] in ki so v vzročni zvezi s to storitvijo?
2. Ali je treba člen 8(4) v povezavi s členom 13(3) začetne različice Direktive o dostopu v povezavi s členom 16 [Listine] razlagati tako, da je [NRO] pooblaščen, da operaterju, ki je zavezan k stroškovnemu oblikovanju cen, naloži obveznost, da letno določa cene na podlagi najbolj nedavnih podatkov o stroških in da tako določene cene skupaj z utemeljitvijo stroškov predloži v preveritev [NRO] pred zaračunavanjem te cene na trgu?
3. Ali je treba člen 13(3) začetne različice Direktive o dostopu v povezavi s členom 16 [Listine] razlagati tako, da lahko [NRO] od operaterja, ki je zavezan k stroškovnemu oblikovanju cen, zahteva prilagoditev cene, samo če je operater najprej samostojno določil ceno in jo nato začel zaračunavati, ali tako, da je za to pooblaščen tudi, če je operater sicer zaračunaval ceno, ki jo je pred tem določil [NRO], vendar pa za naslednje obdobje poročanja iz utemeljitve stroškov izhaja, da cena, ki jo je pred tem določil [NRO], presega stroške, nastale operaterju?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 27 Predložitveno sodišče želi s prvim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 8(4) in člen 13 Direktive o dostopu razlagati tako, da lahko NRO, kadar operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu, naloži obveznost stroškovnega oblikovanja cen, zaradi pospeševanja gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence ceno storitev, ki jih zajema ta obveznost, določi na raven, ki je nižja od stroškov, ki so temu operaterju nastali za opravljanje teh storitev.
- 28 Člen 8(2) Direktive o dostopu določa, da če je operater na podlagi analize trga, ki je bila opravljena v skladu s členom 16 Okvirne direktive, določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu, mu NRO naložijo, kadar je to primerno, obveznosti iz členov od 9 do 13 Direktive o dostopu.
- 29 Člen 13(1) Direktive o dostopu določa, da lahko NRO operaterju v skladu z določbami člena 8 te direktive naloži obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in cenovnim nadzorom, vključno z obveznostmi za stroškovno naravnost cen in obveznostmi glede sistemov stroškovnega računovodstva, da se zagotovijo določene vrste medomrežnega povezovanja in/ali dostopanja, če analiza trga pokaže, da neobstoj učinkovite konkurence pomeni, da lahko zadevni operater zadrži cene na previsoki ravni ali uporabi cenovne škarje v škodo končnih uporabnikov.
- 30 Niti člen 13(1) Direktive o dostopu niti nobena druga določba te direktive ne pojasnjuje, kako je treba razumeti „obveznosti za stroškovno naravnost cen“.
- 31 Vendar je treba poudariti, da je iz izraza „vključno“, ki je v členu 13(1) Direktive o dostopu, razvidno, da so „obveznosti za stroškovno naravnost cen“ lahko eden od načinov za obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov in obveznosti v zvezi s cenovnim nadzorom. Poleg tega „obveznosti za stroškovno naravnost cen“, kot je poudaril generalni pravobranilec v točkah 31 in 32 sklepnih predlogov, ob upoštevanju običajnega pomena teh izrazov zajemajo obveznost stroškovne naravnosti

cen, ne pa obveznost pokritja vseh nastalih stroškov. Zato je treba zavriniti razlago te določbe, v skladu s katero bi šlo za obveznost določiti cene na raven, ki bi zadevnemu operaterju omogočala pokritje vseh stroškov, ki so mu nastali za opravljanje zadevne storitve.

- 32 Taka razlaga člena 13(1) Direktive o dostopu je potrjena s sobesedilom, v katero spada ta določba. Poleg naslova navedenega člena 13, ki se nanaša izključno na „cenovni nadzor“, se namreč člen 13(2) te direktive ne sklicuje zgolj na „mehanizme pokrivanja stroškov“, temveč tudi na s strani NRO „predpisano metodologijo določanja cen“. Tudi v uvodni izjavi 20 Direktive o dostopu je navedeno, da je v okviru cenovnega nadzora „regulativni poseg [...] lahko sorazmerno blag, primerljiv na primer z obveznostjo o primernosti cen [določitve razumne cene] za izbiro obratovalca [operaterja] [...], lahko pa je bolj temeljit in primerljiv na primer z obveznostjo stroškovne naravnosti cen [...]“. Iz te uvodne izjave je mogoče sklepati, da je zakonodajalec Unije NRO dodelil široko polje proste presoje pri izbiri ukrepov cenovnega nadzora, ki jih je treba naložiti v posameznem primeru. V tem smislu se tudi člen 16(4) Okvirne direktive v povezavi z odstavkom 2 tega člena sklicuje na „ustrezne posebne regulativne obveznosti“, ki so med drugim v členu 8 Direktive o dostopu.
- 33 Glede pojma „stroški“ je treba poudariti, da v členu 13(1) Direktive o dostopu niso opredeljeni stroški, na podlagi katerih je treba naravnati cene. Vendar je iz odstavka 3 tega člena razvidno, da kadar mora operater pri svojih cenah upoštevati stroškovno naravnost, NRO izračunajo stroške učinkovitega opravljanja storitev in lahko za to uporabijo metode stroškovnega računovodstva, ki so drugačne od tistih, ki jih uporablja podjetje. Iz navedenega člena 13(1) in (3) Direktive o dostopu v povezavi z uvodno izjavo 20 te direktive je razvidno tudi, da morajo NRO pri naložitvi obveznosti v zvezi s pokrivanjem stroškov upoštevati primerno stopnjo donosnosti naložbe za ustrezno vložena sredstva, pri čemer se upoštevajo s tem nastala tveganja.
- 34 Direktiva o dostopu v zvezi s tem v uvodni izjavi 20 pojasnjuje, da naj bo metoda pokrivanja stroškov v skladu z okoliščinami, pri čemer se upošteva potreba po pospeševanju učinkovitosti in trajnostne konkurence ter doseganju čim večjih ugodnosti za potrošnika.
- 35 Člen 13(2) Direktive o dostopu tako NRO nalaga, da zagotovijo, da sta vsak predpisani mehanizem pokrivanja stroškov in metodologija določanja cen namenjena pospeševanju gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence ter da čim bolj koristita uporabniku. Člen 8(4) te direktive poleg tega določa, da obveznosti, naložene v skladu s tem členom, temeljijo na naravi ugotovljenega problema, so sorazmerne in utemeljene glede na cilje, ki so določeni v členu 8 Okvirne direktive. Zadnjenavedeni člen v točki (a) in (b) odstavka 2 določa, da NRO spodbujajo konkurenco tako, da poskrbijo, da končni uporabniki v celoti izkoristijo ugodnosti, med drugim v smislu izbire in cene, ter da zagotovijo, da v sektorju elektronskih komunikacij ni izkrivljanja ali omejevanja konkurence.
- 36 Poleg tega je v točki 1 Priporočila 2009/396, ki je bilo sprejeto zaradi izvajanja člena 13 Direktive o dostopu, navedeno, da kadar NRO na podlagi tega člena 13 operaterjem, ki jih na podlagi tržne analize, izvedene v skladu s členom 16 Okvirne direktive, štejejo za operaterje s pomembno tržno močjo na trgih veleprodajnega zaključevanja klicev v fiksni in mobilni omrežji, naložijo obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva, bi morali NRO določiti cene zaključevanja klicev, ki temeljijo na stroških, nastalih učinkovitemu operaterju.
- 37 Člen 19(1) Okvirne direktive zahteva, da NRO pri opravljanju svojih nalog priporočila Komisije „dosledno upoštevajo“ in da kadar se NRO odloči, da priporočila ne bo upošteval, o tem obvesti Komisijo z navedbo razlogov za svoje stališče. NRO mora torej, kadar naloži obveznosti cenovnega nadzora in stroškovnega računovodstva v skladu s členom 13 Direktive o dostopu, načeloma slediti navedbam iz Priporočila 2009/396. Le če v okviru svoje presoje nekega položaja meni, da model, predlagan v tem priporočilu, ne ustreza okoliščinam, lahko od njega odstopa, pri čemer navede razloge za svoje stališče (glej v tem smislu sodbo z dne 15. septembra 2016, Koninklijke KPN in drugi, C-28/15, EU:C:2016:692, točki 37 in 38).

- 38 Iz razumevanja člena 8(2)(a) in (b) v povezavi s členom 16(4) Okvirne direktive na eni strani ter člena 8(4) in člena 13(1) in (2) Direktive o dostopu na drugi tako izhaja, da mora NRO, kadar na podlagi člena 13 zadnjenavedene direktive naloži obveznost stroškovne naravnosti cen, načeloma zahtevati, da se cene zaključevanja klicev določijo na podlagi stroškov, nastalih učinkovitemu operaterju, vključno na podlagi primerne stopnje donosnosti naložbe operaterja za ustrezno vložena sredstva, pri čemer se na to donosnost sklicuje člen 13(1) in (3) Direktive o dostopu.
- 39 Iz tega sledi, da lahko NRO po tem, ko opravijo nadzor nad tem, ali zadevni operater spoštuje obveznost stroškovne naravnosti svojih cen, in odločijo, da je treba zahtevati prilagoditev teh cen, temu operaterju naložijo določitev cen na raven, ki je nižja od ravni stroškov, ki so mu nastali, če so ti stroški višji od stroškov učinkovitega operaterja, zadnjenavedeni stroški pa morajo vključevati razumno donosnost naložbe tega operaterja za ustrezno vložena sredstva.
- 40 Ob upoštevanju vseh zgoraj navedenih preudarkov je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 8(4) in člen 13 Direktive o dostopu razlagati tako, da lahko NRO, kadar operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu, naloži obveznost stroškovnega oblikovanja cen, zaradi pospeševanja gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence ceno storitev, ki jih zajema ta obveznost, določi na raven, ki je nižja od stroškov, ki so temu operaterju nastali za opravljanje teh storitev, če so ti stroški višji od stroškov učinkovitega operaterja, kar pa mora preveriti nacionalno sodišče.

Drugo vprašanje

- 41 Predložitveno sodišče želi z drugim vprašanjem v bistvu izvedeti, ali je treba člen 8(4) in člen 13(3) Direktive o dostopu v povezavi s členom 16 Listine razlagati tako, da lahko NRO operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu in za katerega velja obveznost stroškovne naravnosti cen, naloži, da letno določa svoje cene na podlagi najnovejših podatkov ter da mu te cene in elemente, ki jih utemeljujejo, zaradi preverjanja sporoči pred zaračunavanjem teh cen.
- 42 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da člen 8(2) in člen 13(1) Direktive o dostopu, ki NRO dovoljujeta, da operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu, naložijo obveznost stroškovne naravnosti cen, ne pojasnjujeta, ali lahko z naložitvijo te obveznosti ta organ določi načine izpolnjevanja te obveznosti in zlasti ali lahko s tem od tega operaterja zahteva, da po nekem časovnem zaporedju posodablja svoje cene in mu zaradi rednega nadzora sporoča elemente, ki zaračunane cene utemeljujejo.
- 43 V tretjem stavku člena 13(3) Direktive o dostopu je določeno, da lahko NRO od operaterja zahtevajo, da jim popolnoma utemelji svoje cene in da po potrebi te cene prilagodi. Čeprav je iz prvega stavka te določbe razvidno, da je lahko ta zahteva naslovljena na operaterja, ki ga že zavezuje obveznost stroškovne naravnosti cen, ta določba ne pojasnjuje, kako pogosto lahko NRO zahteva to utemeljitev in po potrebi prilagoditev.
- 44 Iz teh preudarkov je razvidno, da zakonodajalec Unije ni nameraval določiti načinov izpolnjevanja obveznosti stroškovne naravnosti cen, naložene na podlagi člena 13(1) Direktive o dostopu, zlasti pa ni nameraval določiti tega, kako pogosto mora operater, za katerega velja ta obveznost, posodobiti cene storitev, ki so zajete z navedeno obveznostjo, niti pravil o tem, kako pogosto NRO opravlja nadzor spoštovanja te obveznosti.
- 45 Poleg tega je treba poudariti, da člen 8(4) Direktive o dostopu določa, da morajo obveznosti, ki jih naloži NRO, vključno z obveznostmi iz člena 13 te direktive, temeljiti na naravi ugotovljenega problema ter biti sorazmerne in utemeljene glede na cilje iz člena 8 Okvirne direktive, naložijo pa se lahko samo po posvetovanju v skladu s členoma 6 in 7 zadnjenavedene direktive (glej v tem smislu sodbo z dne 14. aprila 2016, Polkomtel, C-397/14, EU:C:2016:256, točka 56).

- 46 Iz tega sledi, da mora biti pogostost, s katero lahko NRO od zadevnega operaterja zahtevajo utemeljitev in prilagoditev cen, ki so bile predhodno določene na podlagi stroškov, določena glede na naravo ugotovljenega problema, biti sorazmerna in upoštevati cilje, opredeljene v Okvirni direktivi in Direktivi o dostopu. V zvezi s tem je ena od posebnosti trgov elektronskih komunikacij, kot je navedel generalni pravobranilec v točki 59 sklepnih predlogov, njihov hiter razvoj zaradi tehnološkega razvoja, tako da je mogoče z obveznostjo glede letne prilagoditve predhodno določenih cen te zahteve izpolniti. S to obveznostjo, ki je naložena zadevnemu operaterju, se temu lahko zagotavlja, kot to navaja tudi predložitveno sodišče, minimalna raven pravne varnosti glede pogostosti morebitnih sprememb zneska cen, ki se uporablja, naložitev navedene obveznosti – s čimer se hkrati zagotavlja preglednost dejanj NRO – pa je lahko sorazmerna.
- 47 Zato je treba ugotoviti, da lahko NRO operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu in za katerega velja obveznost stroškovne naravnosti cen, naložijo, da letno določa svoje cene na podlagi najnovejših podatkov in da jim sporoča utemeljitve navedenih cen, če taki obveznosti temeljita na naravi ugotovljenega problema, sta sorazmerni in utemeljeni glede na cilje iz člena 8 Okvirne direktive, zlasti pa glede na cilje iz točk (a) in (b) odstavka 2 tega člena.
- 48 Glede vprašanja, ali je mogoče nove obveznosti naložiti zgolj na podlagi nove analize trga, je treba ugotoviti, da člen 16(2) Okvirne direktive določa, da kadar se od NRO v skladu z – med drugim – členom 8 Direktive o dostopu zahteva, da odloči, ali je treba za operaterje uvesti, ohraniti, spremeniti ali preklicati obveznosti, ta organ na podlagi svoje analize trga iz člena 16(1) te direktive odloči, ali na upoštevem trgu vlada dejanska konkurenca. Poleg tega je iz uvodne izjave 15 Direktive o dostopu v bistvu razvidno, da naložitev posebne obveznosti operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo, ne zahteva dodatne tržne analize, temveč zahteva zgolj utemeljitev, da je zadevna obveznost primerna in sorazmerna glede na naravo ugotovljenega problema.
- 49 Iz tega sledi, da izvedba nove analize trga, kot je generalni pravobranilec navedel v točkah 68 in 69 sklepnih predlogov, ni potrebna, če namerava NRO, kot v postopku v glavni stvari, naložiti posebno obveznost za izpolnjevanje splošne obveznosti stroškovne naravnosti cen, ki je bila naložena predhodno.
- 50 Glede vprašanja, ali člen 16 Listine nasprotuje temu, da ima NRO možnost, da operaterju naloži letno posodabljanje njegovih cen in da ga podvrže rednemu nadzoru, je treba spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča varstvo, ki ga ta določba daje, zajema pravico do izvajanja gospodarske ali trgovske dejavnosti, pogodbeno svobodo in svobodno konkurenco. Poleg tega pogodbeni svoboda zajema zlasti svobodno izbiro gospodarskega partnerja in svobodo pri določitvi cene za storitev. Vendar svoboda gospodarske pobude ni absolutna pravica, temveč jo je treba upoštevati glede na njeno vlogo v družbi (glej v tem smislu sodbi z dne 22. januarja 2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, točke 42, 43 in 45 ter navedena sodna praksa, ter z dne 17. oktobra 2013, Schaible, C-101/12, EU:C:2013:661, točki 25 in 28).
- 51 Možnost NRO, da od operaterja zahteva, da letno posodablja svoje cene, in da ga redno nadzira, pomeni poseg v uresničevanje pravice, zagotovljene s členom 16 Listine. Zato mora biti na podlagi člena 52(1) Listine ta poseg predpisan z zakonom, spoštovati mora bistveno vsebino pravice, ki jo zagotavlja ta člen 16, ter mora biti ob upoštevanju načela sorazmernosti nujen in dejansko ustrezati ciljem splošnega interesa, ki jih priznava Unija, ali potreben zaradi varstva pravic in svoboščin drugih (glej v tem smislu sodbi z dne 22. januarja 2013, Sky Österreich, C-283/11, EU:C:2013:28, točke od 46 do 48, in z dne 21. decembra 2016, AGET Iraklis, C-201/15, EU:C:2016:972, točka 70 in navedena sodna praksa).
- 52 V obravnavanem primeru je treba navesti, prvič, da je bila odločba predsednika UKE z dne 9. decembra 2009 sprejeta v skladu z nacionalno ureditvijo, namenjeno prenosu – med drugim – Direktive o dostopu, ter da ima na podlagi te ureditve ta predsednik pristojnost, da naloži obveznost stroškovne naravnosti cen in letne prilagoditve teh cen. Drugič, z naložitvijo teh obveznosti se ni poseglo

v bistveno vsebino svobode gospodarske pobude, saj je lahko zadevni operater po naložitvi navedenih obveznosti dalje opravljal zadevne storitve. Tretjič, cilji splošnega interesa, ki se uresničujejo s to nacionalno ureditvijo, ustrezajo ciljem Unije, kot sta spodbujanje konkurence in podpora interesov državljanov Unije iz člena 8(2) in (4) Okvirne direktive in člena 13(1) Direktive o dostopu. Natančneje, obveznost stroškovne naravnosti cen in letne prilagoditve teh cen bi morala v smislu člena 13(1) Direktive o dostopu zadevnim operaterjem preprečiti, da ohranjajo cene na previsoki ravni ali da v škodo končnih uporabnikov uporabljajo cenovne škarje. Četrto, preizkus nujnosti takega ukrepa, ki vključuje preizkus njegove sorazmernosti in ki ga mora opraviti nacionalno sodišče, ustreza preverjanju izpolnjevanja pogojev iz člena 8(4) Direktive o dostopu.

- 53 Tako mora nacionalno sodišče preveriti, ali je obveznost letne prilagoditve cen v skladu z zahtevo po sorazmernosti iz člena 8(4) Direktive o dostopu, in sicer ali je ta obveznost nujna za uresničitev ciljev splošnega interesa, navedenih v prejšnji točki.
- 54 Iz tega sledi, da člen 16 Listine s pridržkom tega preverjanja ne nasprotuje možnosti NRO, da od operaterja, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu, zahteva, da letno posodablja svoje cene, in da te operaterje podvrže rednemu nadzoru.
- 55 Ob upoštevanju vseh zgornjih preudarkov je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 8(4) in člen 13(3) Direktive o dostopu v povezavi s členom 16 Listine razlagati tako, da lahko NRO operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu in za katerega velja obveznost stroškovne naravnosti cen, naloži, da letno določa svoje cene na podlagi najnovejših podatkov ter da mu te cene in elemente, ki jih utemeljujejo, zaradi preverjanja sporoči pred zaračunavanjem teh cen, če take obveznosti temeljijo na naravi ugotovljenega problema, so sorazmerne in utemeljene glede na cilje iz člena 8 Okvirne direktive, kar mora preveriti nacionalno sodišče.

Tretje vprašanje

- 56 Uvodoma je treba navesti, da je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da tretje vprašanje temelji na premisi, da se besedilo poljske različice člena 13(3), tretji stavek, Direktive o dostopu (*Krajowe organy regulacyjne mogą zażądać od danego operatora całościowego uzasadnienia stosowanych cen, a w razie potrzeby – odpowiedniego dostosowania tych cen*) razlikuje od besedila drugih jezikovnih različic. V poljski različici naj bi ta stavek nakazoval na to, da lahko NRO od operaterja zahtevajo, da prilagodi svoje cene, izračunane na podlagi stroškov, zgolj takrat, ko jih je že začel zaračunavati.
- 57 V teh okoliščinah je treba razumeti, da predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem želi v bistvu izvedeti, ali je treba člen 13(3) Direktive o dostopu razlagati tako, da kadar je operaterju naložena obveznost stroškovne naravnosti cen na podlagi člena 13(1) te direktive, se lahko temu operaterju naloži obveznost prilagoditve njegovih cen zgolj po tem, ko je začel zaračunavati stroškovno naravnane cene, ali se lahko ta naloži tudi, preden jih začne zaračunavati.
- 58 Ugotoviti je treba, da jezikovne različice člena 13(3), tretji stavek, Direktive o dostopu, in sicer zlasti nemška (*Die nationalen Regulierungsbehörden können von einem Betreiber die umfassende Rechtfertigung seiner Preise und gegebenenfalls deren Anpassung verlangen*), angleška (*National regulatory authorities may require an operator to provide full justification for its prices, and may, where appropriate, require prices to be adjusted*), francoska (*Les [ARN] peuvent demander à une entreprise de justifier intégralement ses prix et, si nécessaire, en exiger l'adaptation*) in italijanska (*Le autorità nazionali di regolamentazione possono esigere che un operatore giustifichi pienamente i propri prezzi e, ove necessario, li adegui*) usmerjajo k razlagi, da ni nujno, da zadevni operater, preden mu NRO po potrebi naloži, da prilagodi svoje cene, te cene že zaračunava.

- 59 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča pa se formulacija določbe prava Unije, ki se uporablja v eni od jezikovnih različic, ne more uporabljati kot edina podlaga za razlago te določbe oziroma glede tega ne more imeti prednosti pred drugimi jezikovnimi različicami. Določbe prava Unije je treba namreč razlagati in uporabljati enotno ob upoštevanju različic v vseh jezikih Unije. Če so med jezikovnimi različicami besedila prava Unije razlike, je treba zadevno določbo razlagati glede na splošno sistematiko in namen ureditve, katere del je (sodba z dne 1. marca 2016, Alo in Osso, C-443/14 in C-444/14, EU:C:2016:127, točka 27 in navedena sodna praksa).
- 60 V zvezi s tem je treba poudariti, prvič, da ker je z odstavkom 1 člena 13 Direktive o dostopu NRO dovoljeno zavezati operaterje, da stroškovno naravnajo svoje cene, odstavek 3 istega člena NRO s tem, da jim dovoljuje, da od operaterja zahtevajo, da jim popolnoma utemelji svoje cene, in da po potrebi od njega zahtevajo prilagoditev, daje sredstva, s katerimi lahko zagotovijo izvajanje te pravice in se prepričajo, da ta operater dejansko uporablja stroškovno naravnane cene.
- 61 Drugič, NRO je na podlagi člena 8(1) Okvirne direktive pri opravljanju regulativnih nalog, opredeljenih v Okvirni direktivi in zlasti v Direktivi o dostopu, dovoljeno sprejeti vse primerne ukrepe za doseg ciljev, opredeljenih v členu 8(2) Okvirne direktive, med katerimi so zlasti pospeševanje gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence ter doseganje čim večjih koristi za končne uporabnike. Z uporabo ukrepov, določenih v členu 13(3), tretji stavek, Direktive o dostopu, je tako NRO omogočeno, da s tem, da od zadevnega operaterja zahtevajo, da popolnoma utemelji svoje cene in jih po potrebi prilagodi, zagotovijo, da se cilji iz člena 8(2) Okvirne direktive in člena 13(1) in (2) Direktive o dostopu uresničujejo.
- 62 Ti cilji pa ne bi bili vedno uresničeni, če bi lahko NRO zgolj takrat, ko zadevni operater že uporablja cene, od njega zahtevali, da popolnoma utemelji svoje cene in jih po potrebi prilagodi.
- 63 Zato je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je člen 13(3) Direktive o dostopu treba razlagati tako, da kadar je operaterju naložena obveznost stroškovne naravnosti cen na podlagi člena 13(1) te direktive, se lahko temu operaterju naloži obveznost prilagoditve njegovih cen, preden jih začne zaračunavati ali po tem.

Stroški

- 64 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

1. Člen 8(4) in člen 13 Direktive 2002/19/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o dostopu do elektronskih komunikacijskih omrežij in pripadajočih naprav ter o njihovem medomrežnem povezovanju (Direktiva o dostopu) je treba razlagati tako, da lahko nacionalni regulativni organ, kadar operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu, naloži obveznost stroškovnega oblikovanja cen, zaradi pospeševanja gospodarske učinkovitosti in trajnostne konkurence ceno storitev, ki jih zajema ta obveznost, določi na raven, ki je nižja od stroškov, ki so temu operaterju nastali za opravljanje teh storitev, če so ti stroški višji od stroškov učinkovitega operaterja, kar pa mora preveriti nacionalno sodišče.
2. Člen 8(4) in člen 13(3) Direktive 2002/19 v povezavi s členom 16 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da lahko nacionalni regulativni organ operaterju, ki je določen kot operater s pomembno tržno močjo na določenem trgu in za katerega velja obveznost stroškovne naravnosti cen, naloži, da letno določa svoje cene na podlagi

najnovejših podatkov ter da mu te cene in elemente, ki jih utemeljujejo, zaradi preverjanja sporoči pred zaračunavanjem teh cen, če take obveznosti temeljijo na naravi ugotovljenega problema, so sorazmerne in utemeljene glede na cilje iz člena 8 Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2002/21/ES z dne 7. marca 2002 o skupnem regulativnem okviru za elektronska komunikacijska omrežja in storitve (Okvirna direktiva), kar mora preveriti nacionalno sodišče.

3. Člen 13(3) Direktive 2002/19 je treba razlagati tako, da kadar je operaterju naložena obveznost stroškovne naravnosti cen na podlagi člena 13(1) te direktive, se lahko temu operaterju naloži obveznost prilagoditve njegovih cen, preden jih začne zaračunavati ali po tem.

Podpis